

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

Другий (магістерський) рівень вищої освіти
01 Освіта/Педагогіка
011 Освітні, педагогічні науки
Педагогіка вищої школи
Обов'язкова
українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Освітній менеджмент**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **011 Освітні, педагогічні науки** освітньої програми «**Педагогіка вищої школи**».

Розробники: Опачко Магдаліна Василівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 11 від «1» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Ч.В. /проф. Козубовська І.В./
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «1» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

Попадич /доц. Попадич О.О./
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Опачко М.В. , 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
	1	1
Тижневих годин для денної форми навчання:	Лекції:	
аудиторних – 2	22	6
самостійної роботи студента – 3	Практичні (семінарські):	
	14	4
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	54	80

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу "Освітній менеджмент" – є засвоєння здобувачами теоретичних засад освітнього менеджменту, формування в них умінь з організації та управління закладами освіти та освітніми педагогічними процесами в закладах вищої освіти; розвиток у здобувачів компетентностей освітнього менеджера, якостей, що відповідають професійній моделі освітнього менеджера та психолого-педагогічній готовності до здійснення освітнього менеджменту.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 2.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 3.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 5.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- СК 1.** Здатність проектувати і досліджувати освітні системи.
- СК 2.** Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.
- СК 3.** Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.
- СК 4.** Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.
- СК 6.** Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.
- СК 9.** Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.
- СК 11.** Здатність забезпечувати управління інформаційно-методичним ресурсом закладів вищої освіти.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Педагогіка вищої школи», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.	ПРН 4
Організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти	ПРН 5
Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.	ПРН 6
Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.	ПРН 9
Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.	ПРН 10

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Освітній менеджмент»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Здатність представляти для обговорення результати освітньої, професійної діяльності, презентувати результати наукових досліджень та інноваційних проєктів, демонструючи вільне володіння державною та іноземною мовами усно і письмово	ПРН 4
Здатність проєктувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук та забезпечувати організаційно-управлінську діяльність для його реалізації (зокрема, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти)	ПРН 5
Здатність розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.	ПРН 6
Володіти вміннями здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.	ПРН 9
Уміти приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, з опорою на чинне законодавство, нормативно-правове регулювання освітньої діяльності та виявляти креативність у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.	ПРН 10

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Поточний контроль, який під час вивчення навчальної дисципліни проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Освітній менеджмент» передбачає 2 варіанти завдань з переліку теоретичних питань та 10 тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Підсумковий контроль – залік, який проводиться в усній формі.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Протягом семестру студенти вивчають два модулі з дисципліни. Модуль складається з двох змістових модулів. Після виконання кожного змістового модуля здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали програму семінарських занять, до поточного модульного контролю не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати залік з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати залік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за один змістовий модуль отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час екзамену оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань (письмові тестові завдання);
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної та самостійної роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання активності під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи здійснюється у межах 30 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	9	8	8	9	8		

T1, T2, T3, T4, T5, T6 – теми першого модуля програми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	50	100
9	8	7	9	8	9		

T7, T8, T9, T10, T11, T12 – теми другого модуля програми

Відповідність методів навчання та форм і методів контролю програмним результатам ОП «Педагогіка вищої школи»

Програмні результати навчання ОП	Методи навчання	Форми та методи оцінювання
ПРН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів	Лекція-презентація, пояснювально-ілюстративний метод, навчальна дискусія, метод прогнозування перспектив, практичні заняття	Тестування, індивідуальна робота, усне опитування, розробка портфоліо
ПРН 5. Організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти	Лекція-конференція, метод дискусії, метод проєктів систематизуюча бесіда, консультації,	Педагогічний диктант, усне опитування, реферативна доповідь, Індивідуальні завдання, Оцінка навчального проєкту (-ів) у формі презентації
ПРН 6 Розробляти та реалізувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм	Ділова гра, метод проєктів, метод «Якби...», метод експертної оцінки, колективного	Усне опитування, Анотований звіт, Індивідуальні завдання

	обговорення	
ПРН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.	Лекція з використанням опорного конспекту, Лекція-візуалізація, практичні роботи, метод збору та аналізу інформації, метод фокусування	Опорний конспект, тестування. Індивідуальне завдання, реферат
ПРН 10 Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.	Дуальна лекція, метод візуалізації, метод дискусії, консультативний метод, метод самооцінки, методи групової взаємодії	Анотований звіт. портфоліо. тестування

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	30	3	30
Презентація	1	5	1	5
Участь у дискусії (диспуті)	1	2	1	2
Розробка портфоліо на задану тему	1	3	1	3
Есе на задану тему	1	5	1	5
Анотований звіт	1	2	1	2
Реферат	1	3	1	3
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	11	100	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в

сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Освітній менеджмент» є залік, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Поняття про менеджмент як теорію управління

Змістовий модуль 1. Наукові засади теорії освітнього менеджменту.

Тема 1. Поняття про освітній менеджмент.

Суть терміну “освітній менеджмент” і його зв'язки з родовим поняттям “управління”. Генеза освітнього менеджменту: походження, виникнення, та розвиток освітнього менеджменту як специфічного соціального явища. Сутність освітнього менеджменту. Об'єкт і предмет освітнього менеджменту, його завдання. Зв'язок освітнього менеджменту з іншими галузями науки Зміст освітнього менеджменту. Основні складові управлінської праці: мета, предмет, засоби, технологія, продукт (управлінське рішення). Форми освітнього менеджменту: культурологічна, смислова та інтегративна (саморегуляційна). Види освітнього менеджменту. Рівні освітнього менеджменту. Зв'язок освітнього менеджменту з іншими галузями науки, (економікою

освіти, освітнім маркетингом, психологією, в т. ч. і психологією управління, правознавством, етикою, філософією освіти).

Тема 2. Менеджмент як сучасний підхід до управління освітніми системами.

Основні положення теорії менеджменту. Менеджмент - як багатомірне поняття. Управління освітою як цілісна система: національні, історичні та інші особливості. Централізовано – державна, державно – централізована, державно – громадська, громадсько – державна системи управління освітою. Принципи і функції менеджменту в освіті. Основні рівні управління освітою, директивні та нормативні документи, що регламентують діяльність навчальних закладів. Методологічні та теоретичні засади організації освітніх систем. Поняття інноваційного освітнього менеджменту.

Тема 4. Структура освітньої системи України та стратегічне управління в освітньому менеджменті

Структура освіти. Поняття про ліцензування та акредитацію. Органи освіти: їх функції та структура. Керівник закладу освіти. Колегіальні органи управління освітою. Органи громадського самоврядування. Наглядова (підкувальна) рада закладу освіти. Управління освітою: принципи, методи та функції. Система забезпечення якості освіти. Цифрова трансформація у сфері освіти. Проект: Програмно-апаратний комплекс «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (ПАК «АІКОМ») – електронна система управління освітою. Поняття про стратегічне управління в освітньому менеджменті.

Змістовий модуль 2. Освітня система України та її менеджмент

Тема 4. Заклади освіти, державні й місцеві органи управління освітою як компоненти освітньої системи.

Типи освітніх закладів: заклади освіти, наукові, науково-методичні і методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні і місцеві органи управління освітою та органи самоврядування в освіті. Рівнево-видовий аспект освітньої системи: дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, вища, післядипломна освіта, дистанційну самоосвіта. Типи закладів різних освітніх рівнів. Центральні, місцеві органи державної виконавчої влади управління освітою, органи управління освітніх закладів.

Тема 5. Менеджмент у системі вищої освіти.

Структурні підрозділи вищого навчального закладу. Структурні підрозділи вищого навчального закладу третього і четвертого рівнів акредитації: кафедри, факультети, інститути, філії, бібліотека тощо. Ієрархія управління ВНЗ: керівник вищого навчального закладу, вчена рада вищого навчального закладу, вчена рада факультету, загальні збори (конференція) трудового колективу, органи студентського самоврядування та ін. Процес управління вищим навчальним закладом. Поняття про маркетингову концепцію управління навчальним закладом. Кредитно-модульна система організації навчального процесу у ВОЗ.

Тема 6. Освітній менеджмент в системі сучасної школи.

Зміст управлінської діяльності в сучасній школі. Поняття про внутрішкільне управління. Поняття про технологію управління. Основні підходи до управління сучасною школою: людиноцентристський, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний, культурологічний, синергетичний. Роль керівника в управлінні сучасною школою. Педагогічний менеджмент як основа організації діяльності загальноосвітньої школи і управління навчально-виховним процесом. Особливості освітнього менеджменту в Новій українській школі.

Модуль 2. Менеджмент у освітньому закладі

Змістовий модуль 1. Компоненти освітнього менеджменту.

Тема 7. Освітній процес як об'єкт менеджменту.

Поняття освітнього процесу. Освітній процес як система. Педагогічний процес як складова освітнього. Поняття про менеджмент освітнього процесу. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою. Організація і управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у вищій школі. Організація і управління науково-дослідною роботою студентів. Управління розвитком творчих здібностей студентів засобами освітнього середовища. Інноваційний менеджмент сучасного освітнього процесу. Роль сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітнім процесом у ВОЗ.

Тема 8. Сучасні тенденції розвитку ІКТ у менеджменті освітнього процесу.

Створення єдиного освітнього простору. Організація раціонального і розумного документообігу в межах одного закладу, впровадження ІКТ для управління установою; – створення системи збирання, обробки та зберігання інформації з найрізноманітніших напрямків навчального та виховного процесу. Моніторинг якості навчальної діяльності установи. Створення автоматизованої системи управління базою даних педагогічних працівників та студентів. Створення навчально-методичних засобів дисциплін на базі автоматизованої інформаційної системи. Покращення взаємозв'язку між навчальними закладами; –

розвиток соціального партнерства з різними установами та організаціями. Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту.

Тема 9. Моніторинг якості освітнього процесу.

Поняття якості освітнього процесу. Якість як педагогічна категорія. Якість освіти як широке поняття, що охоплює: якість навчально-виховного процесу та умов, у яких він здійснюється, якість підготовки кадрів, якість фінансових умов, якість технологій. Якість концептуального курсу управління, якість процесу і результату освітнього процесу. Моніторинг як інноваційний засіб управління освітнім процесом. Моніторинг і контроль: спільне і відмінне. Моніторинг як системна процедура відстеження стану досліджуваного об'єкту і визначення причин та умов для удосконалення. Мета, принципи та функції моніторингу.

Змістовий модуль 2. Цілі і завдання менеджменту освітнього процесу

Тема 10. Дидактичний менеджмент як складова освітнього.

Поняття про дидактичний менеджмент. Методична складова підготовки вчителя. Поняття про проектування методичних систем. Організація і управління у дидактичному менеджменті. Поняття дидактичної взаємодії. Рівні взаємодії. Діагностика дидактичної взаємодії. Самодіагностика та самоаналіз методичної системи.

Тема 11. Управління розвитком особистості у освітньому процесі

Людявимірність освітнього менеджменту. Особистість як головна фігура освітнього процесу. Соціально-психологічні та індивідуально-типологічні характеристики особистості. Поняття про навчальні стилі і стилі навчання. Особистісно-орієнтований підхід до навчання та виховання, розвивальне навчання, індивідуалізація та диференціація в освіті. Використання особистісно-орієнтованих технологій навчання: різномірного навчання; навчання у співпраці; методу проєктів; інформаційних технологій, що займають окреме місце в середовищі «методів проєкту».

Тема 12. Виховання як об'єкт управління.

Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання як діяльність педагогів, що забезпечує планомерний і цілеспрямований виховний вплив на вихованців. Зміст виховної роботи. Організація і спрямування колективного та індивідуального життя й діяльності учнів, створення умов для збагачення їх власного досвіду. Психолого-педагогічне проектування виховного процесу. Формування гуманних взаємин між учнями. Розвиток самостійності, ініціативності школярів. Вивчення результатів виховної роботи, рівня вихованості учнів і колективу, виховних можливостей педагогічного колективу та батьківської громадськості й коригування змісту і методики виховного процесу.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Поняття про освітній менеджмент.	7	2				5
Тема 2. Менеджмент як сучасний підхід до управління освітніми системами.	7	2				5
Тема 3. Структура освітньої системи України та стратегічне управління в освітньому менеджменті.	6	1	2			3
Тема 4. Заклади освіти, державні й місцеві органи управління освітою як компоненти освітньої системи.	7	2				5
Тема 5. Менеджмент у системі вищої освіти.	7	1	2			4
Тема 6. Освітній менеджмент в системі сучасної школи	8	1	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				

Разом за модуль	44	11	6			27
Модуль 2						
Тема 7. Освітній процес як об'єкт менеджменту	7	2				5
Тема 8. Тенденції розвитку ІКТ у менеджменті сучасного освітнього процесу.	8	1	2			5
Тема 9. Моніторинг якості освітнього процесу	6	1				5
Тема 10. Дидактичний менеджмент як складова освітнього.	8	2	2			4
Тема 11. Управління розвитком особистості у освітньому процесі.	8	1	2			5
Тема 12. Виховання як об'єкт управління	7	2	2			3
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	46	11	8			27
Разом за семестр	90	22	14			54

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Поняття про освітній менеджмент.	8	1				7
Тема 2. Менеджмент як сучасний підхід до управління освітніми системами.	8		1			7
Тема 3. Структура освітньої системи України та стратегічне управління в освітньому менеджменті.	7	1				7
Тема 4. Заклади освіти, державні й місцеві органи управління освітою як компоненти освітньої системи.	7					7
Тема 5. Менеджмент у системі вищої освіти.	8		1			7
Тема 6. Освітній менеджмент в системі сучасної школи	6	1				5
Модульна контрольна робота	7					
Разом за модуль	45	3	2			40
Модуль 2						
Тема 7. Освітній процес як об'єкт менеджменту	9	1				8
Тема 8. Тенденції розвитку ІКТ у менеджменті сучасного освітнього процесу.	9		1			8
Тема 9. Моніторинг якості освітнього процесу	9	1				8
Тема 10. Дидактичний менеджмент як складова освітнього.	5		1			4
Тема 11. Управління розвитком особистості у освітньому процесі.	5	1				4
Тема 12. Виховання як об'єкт управління	8					8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	45	3	2			40
Разом за семестр	90	6	4			80

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	<p>Тема 1. Менеджмент як сучасний підхід до управління освітніми системами.</p> <p>1. Управління освітою як цілісна система: національні, історичні та інші особливості</p> <p>2. Структура освіти. Рівні управління освітою. Органи державного управління освітою. Центральні, місцеві органи державної виконавчої влади управління освітою, органи управління освітніх закладів.</p> <p>3. . Поняття інноваційного освітнього менеджменту.</p> <p>4. Цифрова трансформація у сфері освіти. Електронна система управління освітою.</p> <p>5. Поняття про стратегічне управління в освітньому менеджменті</p>	2	1
2	<p>Тема 2. Основні типи освітніх закладів, особливості їх діяльності та управління ними</p> <p>1. Типи освітніх закладів: заклади освіти, наукові, науково-методичні і методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні і місцеві органи управління освітою та органи самоврядування в освіті.</p> <p>2. Рівнево-видовий аспект освітньої системи: дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, вища, післядипломна освіта, дистанційну самоосвіта.</p> <p>3. Типи закладів різних освітніх рівнів.</p> <p>4. Центральні, місцеві органи державної виконавчої влади управління освітою, органи управління освітніх закладів.</p>	2	0,5
3	<p>Тема 3. Менеджмент в системі вищої освіти</p> <p>1. Структурні підрозділи вищого навчального закладу. Ієрархія управління ВОЗ.</p> <p>2. Процес управління вищим навчальним закладом. Поняття про маркетингову концепцію управління навчальним закладом.</p> <p>3. Інноваційний менеджмент. Концепція інноваційного розвитку університету.</p> <p>4. Інноваційні підходи до управління навчальними закладами.</p>	2	0,5
4	<p>Тема 4. Керівник освітнього закладу як цілісний менеджер</p> <p>1. Сучасне розуміння лідерства</p> <p>2. Особистості-лідери, команди-лідери, організації-лідери.</p> <p>3. Керівництво та лідерство. Сутність лідерства. Амбівалентність лідерства.</p> <p>4. Демократичне лідерство. Конфлікт. Основні моделі поведінки особистості в конфлікті:</p> <p>5. Інноваційна компетентність керівника</p>	2	0,5
5	<p>Тема 5. Дидактичний менеджмент як складова освітнього</p> <p>1. Поняття про дидактичний менеджмент як управління навчанням та розвитком особистості в процесі навчання.</p> <p>2. Проектування освітнього процесу</p> <p>3. Організація та управління.</p> <p>4. Моделювання дидактичної взаємодії у процесі навчання.</p> <p>5. Діагностика успішності у навчанні.</p>	2	0,5
6	<p>Тема 6. Виховання як об'єкт управління.</p>	2	0,5

	<p>1. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання як діяльність педагогів, що забезпечує планомірний і цілеспрямований виховний вплив на вихованців.</p> <p>2. Зміст виховання в освітньому закладі. Організація і спрямування колективного та індивідуального життя й діяльності суб'єктів освітнього процесу, створення умов для збагачення їх власного досвіду.</p> <p>3. Психолого-педагогічне проектування виховного процесу. Формування гуманних взаємин між суб'єктами процесу. Розвиток самостійності, ініціативності учасників процесу.</p> <p>4. Вивчення результатів виховної роботи, рівня вихованості учнів і колективу, виховних можливостей педагогічного колективу та батьківської громадськості й коригування змісту і методики виховного процесу.</p>		
7	<p>Тема 7. Моніторинг якості освітнього процесу</p> <p>1. Поняття моніторингу в наукових дослідженнях.</p> <p>2. Чинники, що впливають на результати моніторингу.</p> <p>3. Моніторинг якості освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід.</p> <p>4. Різновиди моніторингу. Функції моніторингу.</p> <p>5. Етапи моніторингу</p>	2	0,5
Разом		14	4

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Нормативні документи, що регулюють діяльність освітніх закладів (статут університету)	2	3
2	Організація та управління освітнім процесом (Положення про організацію освітнього процесу в університеті)	2	3
3	Кадровий менеджмент. Сутність і основні напрями управління кадрами	2	3
4	Структура управління освітою. Державні і місцеві органи управління освітою та органи самоврядування в освіті.	2	3
5	Педагогічний менеджмент як теорія і практика управління освітнім процесом	2	3
6	Особливості управління навчальними закладами різних освітніх рівнів.	2	3
7	Освіта як система. Менеджмент проектування освітнього середовища.	2	3
8	Стратегічний менеджмент: управління освітнім закладом за цілями	2	3
9	Керівник вищого навчального закладу як менеджер освітнього процесу.	2	3
10	Інноваційний освітній менеджмент: управління освітніми проектами	2	3
11	Закономірності і принципи організації і управління освітнім процесом	2	3
12	Моніторинг якості навчання. Поняття про якість навчання, її складові.	2	3
13	Моніторинг – ефективний засіб управлінської діяльності	2	3
14	Діагностика успішності. Управління за результатами навчання.	2	3

15	Розробка тестових вимірників знань. Переваги та недоліки тестових випробувань.	2	3
16	Управління розвитком професійної майстерності педагогічних працівників .	2	3
17	Дидактичний менеджмент як система управління розвитком особистості в освітньому середовищі	2	3
18	Управління якістю освіти у навчальних закладах	2	3
19	Адаптивні системи управління в освіті	2	3
20	Контроль і оцінювання знань як складові моніторингу якості навчання.	2	3
21	Діагностика успішності. ЗНО як показник якості навчання	2	3
22	Вихованість учнів як головний показник якості виховання.	2	3
23	Діагностика виховного процесу: діагностика вихованості, діагностика і прогнозування розвитку колективу.	2	3
24	Розробка діагностичних методик для управління розвитком колективу (групи/класу).	2	3
25	«Рівні та ступені вищої освіти» в контексті нової редакції «Закону про вищу освіту»	2	3
26	«Атестація здобувачів вищої освіти» в контексті нової редакції «Закону про вищу освіту»	2	3
27	«Документи про вищу освіту» в контексті нової редакції «Закону про вищу освіту»	2	2
	Разом	54	80

5.5. Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: дослідження практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, підготовка до олімпіад, конференцій; написання есе; виконання вправ різного рівня складності, складання і розв'язування задач, тестових завдань; розробка моделей, явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури (відеофільмів, переглянутих у відео-лабораторіях); розробка моделей професійної діяльності фахівця-викладача вищої школи; анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; анотації до статей, методичних посібників, монографій, авторефератів дисертаційних досліджень; аналіз підручників; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Орієнтовна тематика рефератів з «Освітній менеджмент»

1. Філософська рефлексія явища менеджменту освіти.
2. Педагогічний і освітній менеджмент: спільне і відмінне.
3. Освітній менеджмент і освітні парадигми.
4. Концептуалізація управління освітою на початку XXI століття.
5. Традиційні концепції управління (парадигми: адміністративного менеджменту освіти; технократичного управління освітою; патерналістська).
6. Інноваційні концепції управління (парадигми управління освітою: ліберальна; аксіологічна; синергетична; саморегуляційна).
7. Освітній процес як система і об'єкт менеджменту
8. Керівник-менеджер у сучасній освіті.
9. Людиноцентризм як методологічний підхід до управління сучасною освітньою системою.
10. Аксіологічний вимір освітнього менеджменту.
11. Акмеологічні засади управління освітніми закладами.
12. Компетентнісний підхід до підготовки освітнього менеджера.

13. Культурологічні засади менеджменту освітніх систем.
14. Методологія освітнього менеджменту: синергетичний підхід.
15. Дидактичний і освітній менеджмент.
16. Управління розвитком особистості у освітньому процесі.
17. Людивимірність освітнього менеджменту.
18. Студентоцентризм та управління саморозвитком особистості.
19. Виховання як об'єкт управління.
20. Діагностика виховного процесу: діагностика вихованості, діагностика і прогнозування розвитку колективу.
21. Поняття про кваліметричну оцінку рівня якості викладання.
22. Моніторинг як інноваційний засіб управління освітнім процесом.
23. Діагностика виховного процесу: діагностика вихованості, діагностика і прогнозування розвитку колективу.
24. Система та механізми забезпечення академічної доброчесності.
25. Стиль керівництва як система методів, прийомів, засобів, які домінують в управлінській діяльності менеджера освіти

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

Підручники

1. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту. Київ : Ленвіт, 2007. 264 с.
2. Менеджмент в освіті : підручник / за ред. проф. В. В. Крижка ; авт. кол. : Василь Крижко, Валерій Радул, Сергій Клепко, Григорій Луценко, Ольга Старокожко, Сергій Немченко, Юлія Кондратенко. Київ : Освіта України, 2020. 465 с. <https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/3260>
3. Трапицин С.Ю. Менеджмент в освіті. Підручник для студентів он-лайн. https://stud.com.ua/86956/menedzhment/menedzhment_v_osviti
4. Тягур Р.С., Тягур Т. Р. Менеджмент в освіті: Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 300 с. <http://194.44.152.155/elib/local/2072.pdf>
5. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури. Донецьк: НГУ, 2014. 120 с. Режим доступу: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/>
6. Шоутен Т., Даниленко Л.І., Зайченко О.І., Софій Н.З. Менеджмент керівників закладів дошкільної і по чаткової освіти / За заг. ред. Л. Даниленко. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Київ: СПД ФО Пара шин К.С., 2009. с.112.

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. Відом. Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. Відом. Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст. 226. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
3. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. Відом. Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: [Про вищу освіту | від 01.07.2014 № 1556-VII \(rada.gov.ua\)](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-07#Text)
4. Концепція «Нової української школи». URL: [Book-FINAL-CS6-UPD \(mon.gov.ua\)](http://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf)
5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
6. Кремень В. Г., Ляшенко О. І., Локшина О. І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура. *Вісник НАПН України*, 2020. Т. 2. № 2. URL: [86-Текст статті-175-3-10-20201018.pdf \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua/storage/app/media/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf).

7. Сучасний університет – одна з основних частин інноваційної діяльності країни: розпочався третій день всеукраїнського форуму «Україна 30. Освіта і наука». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/suchasnij-universitet-odna-z-osnovnih-chastin-innovacijnoi-diyalnosti-krayini-rozpochavsya-tretij-den-vseukrayinskogo-forumu-ukrayina-30-osvita-i-nauka>.
8. Як просувається реформа вищої освіти? URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/yak-prosuvayet-sya-reforma-vischoyi-osviti>.

Допоміжна

Навчальні посібники та монографії

1. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності: Монографія. 2-е вид. Київ : Логос, 2002. 140 с.
2. Дзвінчук Д. І. Сучасні тенденції розвитку та управління освітою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук: спец. 09.00.10 «Філософія освіти»; Ін-т вищої освіти АПН України. Київ, 2007. 38 с.
3. Дмитренко Г.Д. Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу: Навч. посіб. Київ : Інститут змісту і методів навчання, 1996. 140 с.
4. Друкер П. Ф. Практика менеджмента: Пер. с англ. /П.Ф.Друкер. Москва : Издательский дом “Вильямс”, 2000. 39 с.
5. Григораш В. В., Касянова О. М., Мармаза О. І. та ін. Управління навчальним закладом: Навч.-метод. посіб. (у двох частинах). Харків: вид-во «Ранок», 2004. 160с.
6. Касянова О. Моніторинг в управлінні навчальним закладом. Управлінський супровід моніторингу якості освіти. Харків: Видавнича група “Основа”, 2004. 96 с.
7. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : монографія. Київ, 2010. 528 с
8. Коломенський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): Монографія. Київ : МАУП, 2000. 286 с
9. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики /Під заг. Ред. О.В. Овчарук. Київ : “К.І.С.”, 2004. 112 с..
10. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою. Навч. Посібник Київ : Освіта України, 2005. 440 с.
11. Крижко В. В. Теорія і практика менеджменту в освіті. Навч. посібник. Вид. 2-ге доопрацьоване Київ : Освіта України, 2005. 256 с.
12. Крижко В. В., Мамаєва І. О. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Навч. посібник. Київ : Освіта України, 2005. 224 с.
13. Крижко В. В. Теорія і практика менеджменту в освіті. Навч. посібник. Вид. 2-ге доопрацьоване Київ : Освіта України, 2005. 256 с.
14. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент. Харків: ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.
15. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
16. Моніторинг в управлінні навчальним закладом /О. М. Касянова. Управлінський супровід моніторингу якості освіти /Т. Б. Волобуєва. Харків Видав. гр. «Основа», 2004. 96 с.
17. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні. Київ-Одеса 2018. 78 с. <https://lib.iitta.gov.ua/book%20WEB.pdf>
18. Освітній менеджмент: навчальний посібник /За заг. ред. Л.Даниленко, Л.Карамушки. Київ : “Шкільний світ”, 2003. 400 с.
19. Павлютенков Є. М. Основи управління школою. Харків : Вид. група «Основа», 2016. 176 с.
20. Тарасенко Н. Сучасний стан освітньої реформи в Україні як передумова для подальших трансформацій системи освіти. *Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс*. 2021. № 6. С. 9–18. Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/nauka/2021/06nauka.pdf>.
21. Туленков М. В. Концептуальні засади організації сучасного менеджменту: Монографія. Київ-Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2006. 312 с.
22. Філософія освіти: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрушенка, І. Передборської. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 329 с. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/Education.pdf>
23. Шавкун І. Г. Філософія менеджменту: Монографія. Запоріжжя, 2007. 262 с.

24. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 280 с.
25. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах [Текст] : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 136 с
26. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

Періодичні видання

1. Бех В. П., Бех Ю. В. Саморегуляційна парадигма освіти як процес і продукт концептуалізації управління галуззю. *Нова парадигма: Журнал наукових праць* / Гол. ред. В. П. Бех. Вип. 77. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. С. 21-26.
2. Бех В. П., Семененко Л.М. Гомеостат як орган саморегуляції життєдіяльності начального закладу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*: Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. № 11 (21). С. 96-101.
3. Бех В. П., Семененко Л.М. Механізм ціннісно-сислової детермінації управління навчальним закладом. *Практична філософія*. 2006. № 4(22). С. 18-26.
4. Бех В. П., Козловська Г. Організаційна свідомість: до постановки проблеми. *Нова парадигма*. 2004. Вип. 37. С. 11-15.
5. Власюк А., Ляшенко Л. Нові підходи до планування і реформування освіти (зарубіжний досвід). *Освіта і управління*. 2002. Т. 5. № 1. С. 59-68.
6. Дзвінчук Д. І. Особливості демократичного управління вищими навчальними закладами у США. *Проблеми гуманітарних наук. наук. зап. ДДПУ. Філософія*. 2006. Вип. 15. С. 104–113
7. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків: НТУ “ХПІ”. 2002. № 2. С. 24-35.
8. Освітній менеджмент: теорія і практика : зб. наук. праць / за заг. ред. І.В. Соколової, О.Б. Проценко. Маріуполь : МДУ, 2013. 216 с. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/osvitn_menedzhment_2013.pdf
9. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою України. *Стратегічні пріоритети*. №1. 2010 . С. 107–111.
10. Тарасенко Н. Сучасний стан освітньої реформи в Україні як передумова для подальших трансформацій системи освіти. *Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс*. 2021. № 6. С. 9–18. Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/nauka/2021/06nauka.pdf>.

Інформаційні ресурси

1. Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/cifrova-osvita/avtomatizovanij-informacijnij-kompleks-osvitnogo-menedzhmentu>
2. Реформа освіти та науки | Кабінет Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>
3. Концепція Нової Української школи. Режим доступу: mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainskashkola <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
4. МОН України. URL : <http://www.mon.gov.ua>.
5. Нормативно-правове і програмно-методичне забезпечення організації навчального процесу в ЗНЗ України. URL : <http://www.znz.edu-ua.net>.
6. Освіта. URL : www.osvita.org.ua
7. Офіційний сайт TIMSS. URL : <http://timss.bc.edu>
8. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)